

**Реформа соціального забезпечення
і
недержавна пенсійна система в Туреччині**

Алі Гайдар Елверен

Начальник департаменту приватного пенсійного
забезпечення

Управління Державного казначейства

“Семінар з питань майбутнього розвитку пенсійного
забезпечення і страхування”

5-7 грудня 2001

Київ, Україна

**Реформа соціального
забезпечення**

Структура пенсійної системи

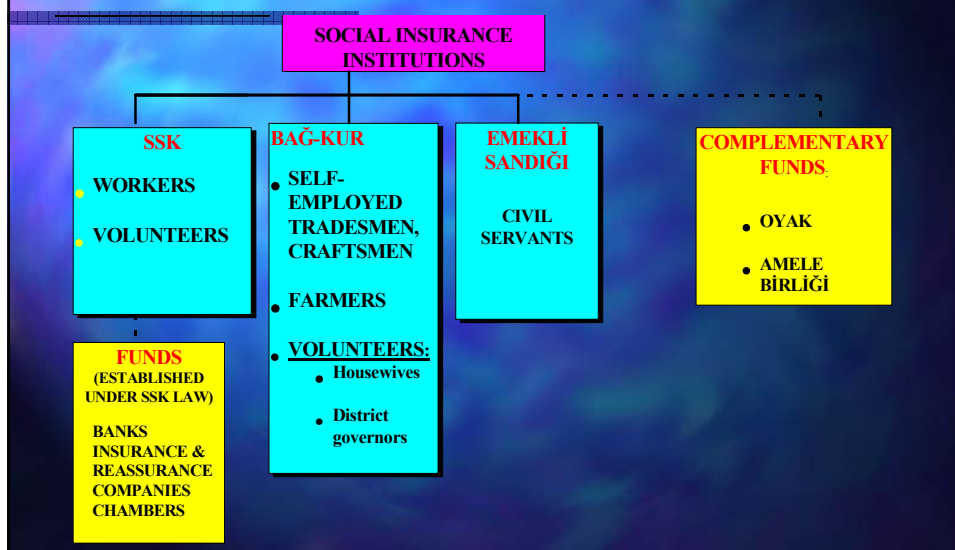
I рівень:

- державне управління
- Нефондована система поточних виплат (солідарна система)
- три установи соціального забезпечення
- обов'язкові внески, можливість добровільних внесків

III – додаткове недержавне пенсійне забезпечення

- продукти пенсійного типу компаній із страхування життя
- виплати пенсійного типу з установ та благодійних організацій
- відсутність регульованого ринку недержавних пенсій

Структура державної пенсійної системи

Навіщо реформувати соціальне забезпечення?

- Дефіцит бюджету установ соціального забезпечення перевищує 3% ВВП (~ \$6 млрд. доларів)
- Низький рівень охоплення і недостатній розмір виплат
- Можливість дострокового виходу на пенсію (жінки – 38, чоловіки – 43)
- Слабка залежність розміру виплат від сплачених внесків
- Низький рівень збирання внесків
- Організаційні недоліки
- Низька якість обслуговування

Як реформувати соціальне забезпечення? (1-й етап: параметрична реформа)

- Підвищення мінімального пенсійного віку до 58/60 років (ж/ч)
- Збільшення періодів сплати внесків та підвищення ставки внесків
- Збільшення обмеження на зарібок, з якого сплачуються внески з 120 до 600 доларів США
- Перегляд порядку обчислення розмірів пенсій
- Коефіцієнт заміщення зменшиться
- Страхування по безробіттю (тільки працівників)
- Заходи щодо скорочення вартості медичного страхування

Як реформувати соціальне забезпечення? (2 стадія: інституціональна реформа)

- Реорганізація установ соціального забезпечення
- Розмежування виплат за медичним і пенсійним страхуванням
- Оптимізація адміністративного управління соціальним забезпеченням
- Реорганізація соціальної допомоги
- Заходи з підвищення рівнів охоплення та збирання внесків
- Створення центральної бази даних і присвоєння персональних ідентифікаційних номерів
- Контроль за рівнем витрат в охороні здоров'я
- Стандартизація системи бухгалтерського обліку
- Реорганізація служби зайнятості
- Запровадження **додаткового недержавного пенсійного забезпечення**

Попередні результати

- Швидке покращання фінансової стану (тобто перевищення надходжень над видатками у державній пенсійній системі)
- Забезпечення дотримання законодавства
- Помітне покращання якості обслуговування
- Посилення тенденцій інституціональної децентралізації
- Надходження до Фонд страхування по безробіттю перевищили 1,3 млрд. доларів за 17 місяців
- Прийнято закон про недержавне пенсійне забезпечення

Прогноз динаміки дефіциту бюджету установ соціального забезпечення після реформи (у порівнянні зі сценарієм відсутності реформи)

Недержавне пенсійне забезпечення

Основні характеристики недержавного пенсійного забезпечення

- Повністю фондована система з визначеними внесками
- Індивідуальні рахунки
- Пенсійні плани недержавних пенсійних фондів
- Добровільна участь
- Є додатковим до державної системи соціального забезпечення
- Дата запровадження: 7 жовтня 2001 р.
- Окремими нормативними актами регулюються питання:
 - створення і функціонування надавачів послуг пенсійним фондам
 - пенсійних контрактів
 - діяльності посередників
 - діяльності пенсійних інвестиційних фондів
- Перші пенсійні контракти укладатимуться у другій половині 2002 р.

Чому індивідуальні рахунки?

Переваги

- Нові фінансові установи сприяють приросту заощаджень
- Гнучкість у прийнятті політичних рішень
- Актуарна рівновага між виплатами та внесками
- Можливість вибору схеми з бажаним для учасника співвідношенням між ризиком і прибутком
- Персональна відповідальність і відчуття власності учасника
- Мобільність учасників закріплення їхніх прав
- Управління фондами недержавним сектором
- Висока норма реального прибутку порівняно з державною пенсійною системою
- Заохочення трудової діяльності та заощаджень

Чому індивідуальні рахунки? Недоліки

- Високі адміністративні витрати
- Висока мінливість рівня пенсійних виплат
- Відсутність функції перерозподілу доходів
- Скорочення надходження додаткових внесків до системи соціального забезпечення
- Необхідність детального регулювання

Головні характеристики недержавного пенсійного забезпечення

- Добровільність
- Пенсійні виплати
- Індивідуальні рахунки
- Пенсійні інвестиційні фонди
- Індивідуальний вибір
- Спеціалізація
- Оплата послуг
- Прозорість
- Податкові пільги
- Ефективність нагляду

Головні особливості: Добровільність

- Право на участь має будь-яка дієздатна особа (у віці 18 років чи більше)
- Сплата роботодавцями добровільних внесків на своїх працівників
- Відсутність встановленого мінімального чи максимального розміру внеску
- Можливість призупинення сплати внесків учасниками (може тягти за собою зміну умов контракту)

Головні особливості: Пенсійні виплати

- Звичайні умови виходу на пенсію:
 - вік 56 років
 - мінімум 10 років страхового стажу
- Можливість страхування на випадок смерті та втрати працездатності
- При досягненні пенсійного віку – отримання накопиченої суми у формі одноразової виплати або анuitету
- Дострокове зняття коштів підпадає під вищу ставку оподаткування

Головні особливості: Індивідуальні рахунки

- Індивідуальні пенсійні плани
- Окремі рахунки для кожного з учасників
- Можливість відкриття більш, ніж одного рахунку – у тій самій або іншій пенсійній компанії
- Вступний внесок при відкритті нового рахунка
- Сплата роботодавцями внесків на індивідуальні рахунки

Головні особливості: Пенсійні взаємні фонди

- Створюються пенсійними компаніями для учасників недержавних пенсійних систем
- Відкриті фонди
- Наявність принаймні трьох фондів з різним складом ризиків
- Початковий розмір трьох фондів при створенні становить не 1/20 сплаченого капіталу пенсійної компанії
- Законодавче розмежування активів
- Зберігання активів фонду у формі цінних паперів банківською установою-зберігачем
- Кількісні обмеження на інвестиційні інструменти у кожному фонді
- Заборона гарантувати норму прибутку

Головні особливості: Індивідуальній вибір

- **Перехід з одного пенсійного взаємного фонду до іншого:**
 - право змінювати розподіл внесків поміж фондами
 - безпосередній контроль за інвестиціями
 - відчуття власника
- **Перехід з одної пенсійної компанії до іншої:**
 - раз на рік
 - вища якість обслуговування та більші прибутки завдяки конкуренції
 - збільшення маркетингових та адміністративних витрат
- **Перехід з одного пенсійного плану до іншого**
 - на умовах пенсійних контрактів
 - раз на рік

Головні особливості: Спеціалізація

- Пенсійні компанії
- Компанії з управління портфелями
- Єдиний банк-зберігач
- Посередники та агенти

Головні особливості: Спеціалізація (пенсійна компанія)

- Нова фінансова установа, що спеціалізується у пенсійному бізнесі
- Початковий сплачений капітал принаймні ~\$6 млн. (і додатково ~\$6 має бути сплачено протягом 3 років)
- 51% акцій у власності установ, які діють у фінансовому секторі
- Наявність відповідного технічного забезпечення ефективної та стало висока якість обслуговування
- Міцна фінансова структура, здатна компенсувати початкову напруженість з капіталом
- Обов'язково – наявність ліцензії на провадження діяльності у сфері пенсійного страхування, необов'язково – у сфері страхування життя та індивідуального страхування від нещасних випадків
- Функції ліцензування виконуються Підсекретаріатом Казначейства
- Відсутність дискримінації по відношенню до іноземних компаній

Головні особливості: Спеціалізація (компанія з управління портфелями)

- Функції регулювання і нагляду виконує Рада з нагляду за ринком капіталу
- Здійснює управління активами фізичних і юридичних осіб
- Укладає контракти з пенсійними компаніями
- Відповідає за активне управління активами пенсійних взаємних фондів у відповідності з політикою пенсійної компанії щодо управління пенсійним фондом
- Можливість укладання контрактів про управління активами різних фондів з кількома компаніями з управління портфелями
- Динамічні та конкурентні ринки

Головні особливості: Спеціалізація (єдиний банк-зберігач)

- Зберігання активів фондів
- Розрахунки по угодах купівлі-продажу активів фондів
- Контроль вартості одиниці активів фонду
- Контроль за дотриманням кількісних обмежень у портфелях фондів
- Контроль за операціями фондів
- Виконання переказних і платіжних доручень фондів
- Надання щоденної інформації про операції та активи фонду

Головні особливості: Спеціалізація (посередники та агенти)

- спеціальна ліцензія на провадження посередницької діяльності
- залучення до реклами, маркетингу і продажу пенсійних продуктів учасникам будь-якої фізичної особи:
 - агентів, брокерів, безпосередніх агентів з продажу, персонал банків тощо
- Вимоги до агентів та посередників
 - певний мінімальний рівень освіти
 - стандарти обсягу знань
 - успішне складення іспиту на зайняття посередницькою діяльністю
 - відповідність вимогам для отримання ліцензії

Головні особливості: Оплата послуг

- **Всі або частина видів оплати зазначаються у контрактах**
- **Вступний внесок:**
 - за кожний індивідуальний рахунок
 - не більше встановленої законом мінімальної місячної заробітної плати (~ \$120)
 - сплачується у розстрочку протягом одного року
- **Оплата адміністративних послуг:**
 - до 8% з кожного внеску
 - відрахування фіксованої суми з загальних активів, але не більше 1/6 встановленої законом мінімальної місячної заробітної плати (~ \$20) на рік
 - деталізація видів оплати
- **Оплата послуг з управління активами:**
 - на щоденній основі
 - як частка загальних активів у фондах
 - до 0,01% вартості активів фонду

Головні особливості: Прозорість

- Регулювання питань рекламування
- Надання майбутньому учаснику попередньої кваліфікованої консультації
- Надання кількох буклетів та іншої інформації при укладанні контракту
- Оприлюднення інформації про оплату послуг
- Вільний доступ учасника до інформації про стан його рахунку
- Можливість щоденно отримувати інформацію через:
 - Інтернет
 - Інформаційний центр
 - веб-сайти органів нагляду
 - Центр пенсійного моніторингу
 - Банк-зберігач

Головні особливості: Податкові пільги

- **На стадії сплати внеску:**
 - внески у розмірі від 10% доходу до величини річної мінімальної зарплати не враховуються в оподаткованому доході особи
 - внески роботодавців в тих самих межах також не враховуються в оподаткованому доході
- **На стадії інвестування:**
 - інвестиційний дохід не оподатковується за винятком податку з дивідендів на акції
- **На стадії виплат:**
 - 25% суми одноразової виплати не оподатковується; решта цієї суми а також виплати за ануїтетом оподатковуються за низькою ставкою
 - у випадку дострокового зняття накопичених коштів застосовується підвищена ставка оподаткування
- **Ануїтети з одноразовою сплатою внеску не оподатковуються**

Головні особливості: Ефективність нагляду

- Чітке розмежування функцій регулювання та нагляду:
 - Консультативна рада з питань індивідуального пенсійного забезпечення
 - Підсекретаріат Казначейства
 - Рада з нагляду за ринком капіталу
- Проведення перевірок на місці
- Щоденний моніторинг і контроль здійснюється:
 - Центром пенсійного моніторингу
 - Банком-зберігачем
- Звітність:
 - незалежний зовнішній аудит
 - внутрішній аудит
 - актуарне дослідження
- Регулярне подання фінансових даних і статистики

Макроекономічний вплив

- Підвищення добробуту особи при виході на пенсію
- Створення нових робочих місць – скорочення безробіття
- Покращання охоплення і зменшення фінансового навантаження на державну систему соціального забезпечення
- Формування коштів, доступних фінансовому сектору для довгострокового інвестування
- Посилення інституційних інвесторів
- Поглиблення ринку капіталу і зменшення мінливості ринку
- Надання уряду джерел довгострокового позикового капіталу
- Зменшення інфляції та сприяння сталому економічному зростанню